

Läsanvisning - sammanfattning av förslaget till ny vattenlag

Lagen har tagits fram i enlighet med beslut av Ålands landskapsregering (härefter även benämnd LR) i januari 2016 – se [bilaga 1](#). Underrubrikerna i sammanfattningen nedan har hämtats från LR:s beslut.

Gällande vattenlag upphävs och ersätts med en ny.

Den nya lagen överensstämmer till allra största delen med den tidigare. Bestämmelserna i kap 2, kap 3 - 5 samt kap 7 - 13 är i stort desamma som tidigare med vissa tillägg och förtydliganden.

På samma sätt som i nuvarande lag har det nya förslaget till vattenlag karaktären av en ramlag. Utgående från den kan mer detaljerade bestämmelser slås fast. Lagförslaget innebär, precis som med nuvarande lag, att den politiska landskapsregeringen KAN, och i vissa fall SKA, slår fast mer detaljerade bestämmelser, och att dessa bestämmelser kan slås fast för både tillståndspliktiga och icke-tillståndspliktiga verksamheter.

Delegeringsbestämmelser, dvs rätten för landskapsregeringen att besluta om mer detaljerade bestämmelser inom de ramar som lagen ger, följer i stort sett samma principer som tidigare. Dock införs det krav att LR **SKA** besluta om mer detaljerade bestämmelser i flera fall än tidigare.

Kravet på att det är LR att anta mer detaljerade bestämmelser införs för att:

- a) Mer detaljerade bestämmelser ska antas på politisk nivå. Detta inkluderar avvägning mellan miljömässiga, sociala och ekonomiska faktorer.
- b) Minska resursbehovet hos och samtidigt göra det enklare för ÅMHM att fatta beslut vid tillståndsprövning och tillsyn
- c) Göra lagens tillämpning tydligare och mer förutsägbar för allmänhet och verksamhetsutövare.

Målsättningar, krav och begrepp anpassas till vatten- och marindirektiven.

Utgångspunkten i arbetet med vattenlagen har således varit de målsättningar LR slog fast i sitt beslut 2016. Strävan under arbetet har varit att uppfylla de krav som följer av EU-direktiven och att samtidigt i så hög grad som möjligt beakta sociala och ekonomiska aspekter. Sålunda har eftersträvat att befintliga verksamheter så långt möjligt ska kunna fortsätta inom de miljömässiga ramar som EU-rätten och internationella överenskommelser ger.

I arbetet har en jämförelse gjorts med motsvarande lagstiftning i våra nordiska grannländer.

I Finland har ännu ingen anpassning gjorts till Weserdomen. I Sverige och Danmark har Weserdomens grundkrav införts, dock så att de ska tillämpas på olika sätt. I Sverige överlämnas tolkningen av Weserdomen till tillståndsprövande myndigheter och domstolar. Det förfarande som föreslås i den åländska lagförslaget innebär att detaljerade bestämmelser och avvägning mellan miljömässiga, sociala och ekonomiska faktorer ska ske på politisk nivå. Detta överensstämmer med vattendirektivets grundtanke och syfte.

Syftet är att uppnå god status för vatten och främja en långsiktig hållbar utveckling.

I lagens portalparagraf § 1 sägs att det övergripande syftet med lagen är att i enlighet med fastställda miljömål trygga att vatten används på ett sätt som främjar en långsiktig hållbar utveckling

I § 3 klargörs tydligt vilka miljömålen är.

För att förtydliga vikten av hållbar utveckling har ett tillägg gjorts till allmänna hänsynsreglerna genom att en ny § 6 om hållbar användning införts. I motiveringen finns hänvisning till hållbarhetsprinciperna.

I § 13, enligt vilken LR ska slå fast minimikrav för att uppnå miljömålen, betonas hållbarhetsaspekterna i och med att de allmänna hänsynsreglerna i § 6 och § 7 ska beaktas.

Lagen ska göras tydlig i enlighet med det system som infördes då ramvattendirektivet implementerades.

I 13 § sägs att förvaltningsplanen ska beaktas LR ska slå fast minimikrav för att uppnå miljömålen. Bestämmelsen innebär att förvaltningsplanens rättsverkan ökar. Det betyder att minimikraven ska grunda sig på ett faktabaserat underlag samtidigt som ett omfattande hörande- och samrådsförfarande säkerställs gällande förslag till utsläppsbegränsningar, redan innan LR slutligen tar ställning till vilka minimikrav som ska fastställas.

Förvaltningsplanen ska normalt förnyas vart sjätte år inom ramen för en sexårig förvaltningscykel. I [bilaga 4](#) finns en schematisk figur över sambandet mellan olika förvaltningsåtgärder och antagandet av en förvaltningsplan enligt § 36 och minimikrav enligt § 13.

Som ett sista steg av förvaltningsåtgärderna ska vattenförbättringsbehovet fastställas i enlighet med § 33. I denna del av förvaltningsplanen kommer det att klargöras om, och i vilken omfattning, utsläppsminskningar behöver ske för att nå miljömålen.

Som ett nästa steg ska sedan LR politiskt fastställa förvaltningsplanen enligt § 36 där LR ska slå klargöra vilka olika typer av åtgärder som ska genomföras för att nå god vattenstatus.

Slutligen ska LR slå fast de rättsligt bindande minimikrav som ska gälla för att nå miljömålen ("förbättra förutsättningarna för ett uppnående av god vattenstatus eller god miljöstatus") och för att förebygga försämring av vattenstatus och äventyrande av god vattenstatus. Skrivningen innebär att nettobelastningen på något sätt måste minskas i de vattenområden där vattenstatusen är måttlig medan ett visst utsläppsutrymme kan medges i de vattenområden där vattenstatusen är god eller bättre. En mer detaljerad genomgång av lagförslagets konsekvenser ges i [bilaga 3](#).

Lagförslaget uppfyller Europeiska unionens rättsligt bindande krav på åtgärder för att skydda och vårda vatten....

Unionens rättsligt bindande krav kopplat till den s.k. Weserdomen – [se bilaga 2](#) - införs genom att det i 47 § *Förutsättningar för beviljande av tillstånd* klargörs att ett miljötillstånd inte kan ges om en verksamhet medför försämrande vattenpåverkan enligt § 4. I detta ingår risk för försämring av vattenkvalitet eller äventyrande av god vattenkvalitet.

Samtidigt **SKA** landskapsregeringen enligt 13 § fastställa bindande minimikrav som behövs för att uppfylla miljömålen. Beslutet ska tas i förordning som blir rättsligt bindande för ÅMHM vid tillståndsprövning och tillsyn. Konsekvenser för befintliga, nya och enskilda verksamheter beskrivs i [bilaga 3](#).

... liksom de överenskommelser om minskade utsläpp av näringsämnen som staterna runt Östersjön och den Europeiska kommissionen har beslutat om.

Enligt det marina direktivet ska länderna kring Östersjön samarbeta och samordna sina insatser för att skapa en god miljöstatus i alla havsområden i Östersjön. Samarbetet ska i enlighet med direktivet ske inom ramen för den s.k. Helsingforskommissionen (Helcom). Östersjöländerna inklusive Åland samt den Europeiska unionen har inom ramen för Helcom kommit överens om högsta tillåtna utsläpp av kväve och fosfor till Östersjöns olika delbassänger för att nå en god status. Man har fördelat utsläppsutrymmet mellan de olika länderna i förhållande till hur stora utsläppen var under de s.k. referensåren 1997-2003.

Uppnåendet av god status i våra omgivande havsområden en förutsättning för att uppnå god vattenstatus i Ålands ytter- och mellanskärgård. Dessa skärgårdsområden utgör över 80 procent av de totala åländska kustvattnen.

Det finns en legalt bindande koppling mellan god status i havsområdena och god status i våra kustvatten efter att EU-kommissionen i maj 2017 beslöt att gränsvärdena för god miljöstatus i de omgivande havsområdena ska överensstämja med de gränsvärden för god vattenstatus som fastställs för kustvatten i enlighet med vattendirektivet.

Det kan därför ses som förpliktigande för Åland att följa de överenskommelser om högsta tillåtna utsläpp av kväve som gjorts inom Helcom. Att inte följa överenskommelserna skulle innebära ett äventyrande av god vattenstatus i större delen av våra skärgårdsområden.

I lagförslaget § 13 klargörs därför att överenskommelserna inom Helcom ska utgöra grund för beslut om den miniminivå gällande utsläpp av näringsämnen som olika åtgärds- och verksamhetslag på Åland sammantaget måste uppfylla.

Samtidigt beaktas landskapsregeringens långsiktiga politiska målsättningar gällande vattenvård och miljö, dess näringspolitiska målsättningar samt målsättningar för en hållbar utveckling såsom de specificerats i Utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland.

LRs långsiktiga politiska målsättningar gällande vattenvård, näringspolitik och hållbar utveckling är samstämmiga: målsättningen är att uppnå god status.

I lagen införs bestämmelser om extra försiktighetsmått, kompensationsåtgärder, förbättringsoverskott och gemensamma förbättringsåtgärder som alla kan användas för att uppväga negativ vattenpåverkan i de vattenförekomster där verksamheter bedrivs.

I syfte att göra lagen så flexibel som möjligt införs bestämmelser om extra försiktighetsmått (§ 48), kompensationsåtgärder (§ 51), förbättringsoverskott och gemensamma förbättringsåtgärder (§ 53), samtidigt som tidigare bestämmelser om förbättringsoverskott (§ 52) bibehålls.

Syftet är att uppväga negativ vattenpåverkan i de vattenförekomster där verksamheter bedrivs. Grundtanken med de kompenserande åtgärderna enligt § 51 och 52 § är att de kan genomföras i samma vattenförekomst eller i samma monitoringområde som verksamheten är belägen, men även längre bort om det kan visas hur stor förbättringseffekt åtgärden har på den vattenförekomst som verksamheten är belägen.

Bilaga 1

Målsättning för ändring av vattenlagstiftning enligt LR beslut januari 2016:

Det övergripande syftet med ändringen av vattenlagstiftningen är att i enlighet med lagtingets budgetbeslut för 2015 och 2016 **uppdatera och revidera vattenlagstiftningen med utgångspunkt i vattendirektivets och marina direktivets/vattenlagens miljömål** i syfte att **göra lagstiftningen mer enhetlig, tydlig och enklare att förstå för allmänhet, verksamhetsutövare och myndigheter.**

I detta arbete ingår att identifiera ändringsbehovet i angränsande lagstiftning.

Mål:

- **Vattenlagen ska göras enhetlig och tydlig i enlighet med det system som infördes då ramvattendirektivet och ramdirektivet om en marin strategi implementerades.**
- I arbetet ingår att revidera bestämmelserna om kvalitetsnormer och övriga bestämmelser som är kopplade till dem. I detta arbete ingår att **ersätta de s.k. tak/stoppreglerna** i 5 kap 9 § "Särskilda kvalitetsnormer" **med tydliga bestämmelser om hur olika aktörer** (myndigheter, verksamhetsutövare, allmänhet) **ska beakta de vattenkvalitetsmål och -normer som införts i vattenlagen vid implementeringen av ramvattendirektivet och ramdirektivet om en marin strategi.** I arbetet ingår att göra en jämförelse med motsvarande system som tagits fram i Sverige och i riket med syfte att bättre harmonisera lagstiftningen med omgivande regioner.
*5
- I arbetet ingår att **klargöra principer för och möjligheter att på Åland använda sig av olika verktyg för att förbättra vattenstatusen, såsom kompensationsåtgärder, förbättringsoverskott, vattenförbättringsfonder, andra typer av utsläppshandel samt vattenförbättringsplaner.** Möjligheten att genomföra och/eller tillgodoräkna sig åtgärder såväl inom som utom landskapets gränser bör klargöras.
- Samtidigt **identifieras på vilka punkter angränsande lagstiftning behöver ändras pga revideringen av vattenlagen.** I detta ingår att **tydligöra konfliktsituationer mellan vattenlagen och angränsande regelverk , tex miljöskyddslag och förordningar** (dvs att klargöra var ändringar måste göras för att göra lagstiftningen tydlig och enhetlig).
- Som en del av arbetet **genomförs även ändringar av angränsande avloppslagstiftning, samt de ändringar av vattenlagstiftningen som behöver göras inom ramen för implementeringen av ramdirektivet för havsplanering**

Vid ändringen av lagstiftningen **bör beaktas landskapsregeringens långsiktiga politiska målsättningar gällande vattenvård och miljö, dess näringspolitiska målsättningar samt målsättningarna om en hållbar utveckling.**

Bilaga 2

Kort sammanfattning av Weserdomen:

Medlemsstaterna **har en skyldighet att inte bevilja tillstånd**

- till verksamheter som riskerar att orsaka försämring av vattenstatus, eller
- när uppnåendet av god ekologisk status och god kemisk status äventyras.

Försämring av status så snart ytvattenstatusen hos **minst en** av de kvalitetsfaktorer enligt bilaga V i vattendirektivet blir försämrade med en klass, även om denna försämring inte leder till en försämring av klassificeringen som helhet.

Med domen följer att

- vattenkvalitetskrav för ekologisk status och kemisk status var för sig har en självständig rättsverkan,
- det är tillräckligt med en försämring av *en* vattenkvalitetsfaktor för att en försämring av vattenstatus ska ha skett samt att
- en miljökonsekvensbedömning och annat underlag vid tillståndsprövning måste omfatta en beskrivning av hur en verksamhet förväntas inverka på förutsättningarna att nå gällande miljömål.

Weserdomen har rättskraft så att den är **bindande** för hur unionsrätten ska tolkas och tillämpas av alla lagstiftare, domstolar och myndigheter inom den Europeiska unionen.

Bilaga 3

Lagförslagets konsekvenser

Konsekvenser som följd av implementering av Weserdomen och överenskommelser på Östersjönivå om högsta tillåtna utsläpp

Gränsvärden för god vattenstatus och god miljöstatus (dvs de värden för olika kvalitetsfaktorer som specificerar gränsen mellan måttlig och god status) utgör grunden för om, och under vilka förutsättningar, en verksamhet kan få nya eller reviderade miljötillstånd.

Förutsättningarna för tillståndspliktiga verksamheter följer av bestämmelserna i 47 §, 3 §, 4 § och 13 §.

Förutsättningarna för icke-tillståndspliktiga verksamheter följer av vilka minimikrav som LR antar i enlighet med 13 §.

För tillståndspliktiga verksamheter gäller:

1. Förutsättningarna skiljer sig åt om verksamheterna (ex reningsverk, fiskodling, djurgårdar) är belägna i områden med **måttlig eller sämre status** eller i områden med **god status eller bättre**.
 - a) I områden med **måttlig eller sämre status** måste verksamheter **bidra till förbättring** (tex minskade utsläpp) vid nya eller reviderade tillstånd.
 - b) I områden med **god status eller bättre** måste verksamheter **uppfylla ett icke-försämringkrav**, miljöpåverkan får inte öka mer än att klassificeringen bibehålls vid nya eller reviderade tillstånd, beaktat varje enskild kvalitetsfaktor.
2. Förutsättningarna skiljer sig också åt om verksamheten är **befintlig**, eller om verksamheten är **ny**.

För **befintliga verksamheter**:

- a) I områden med **måttlig eller sämre status** gäller att miljöpåverkan (tex utsläpp) **måste minska*** då tillståndet förnyas eller revideras.

Det kan göras på olika sätt, tex genom att:

- minska verksamhetens omfattning
- förbättra befintlig teknik eller ta i bruk ny teknik
- genomföra kompensationsåtgärder **och/eller**
- utnyttja förbättringsoverskott

Grundprincipen är således att **befintliga verksamheter ska kunna fortsätta sin verksamhet** så länge de på ett eller annat sätt minskar sin negativa miljöpåverkan.

- b) I områden med **god status eller bättre** gäller att det finns ett visst utrymme för ökad miljöpåverkan – tex genom utökning av befintlig verksamhet.

Verksamheterna **måste uppfylla icke-försämringkravet**, dvs verksamhetens miljöpåverkan inte öka mer än att klassificeringen bibehålls för varje enskild kvalitetsfaktor vid nya eller reviderade tillstånd.

För **nya verksamheter** (dvs verksamheter som kräver nya miljö tillstånd):

- a) I områden med **måttlig eller sämre status** gäller att verksamheten måste **bidra till förbättring** för att de ska kunna beviljas tillstånd

Det innebär att verksamheten troligen måste genomföra flera typer av åtgärder för att tillståndet ska kunna beviljas, ex: den måste anpassa sin storlek, vara placerad på bästa möjliga plats, använda bästa möjliga miljöteknik **och dessutom** ta i bruk någon form av kompensationsåtgärd

- b) I områden med **god status eller bättre** gäller att nya verksamheter **måste uppfylla icke-försämringkravet**, dvs verksamhetens negativa påverkan på vatten får inte öka mer än att klassificeringen bibehålls för varje enskild kvalitetsfaktor

I sådana områden finns således ett visst utrymme för ökad miljöpåverkan genom ökade utsläpp.

***OBSERVERA!**

I lagförslaget stadgas inte hur stor förbättring måste ske **måttlig eller sämre status** utan enbart att en förbättring måste ske.

LR ges rätt att i förordning bestämma hur stora förbättringen ska vara – se 13 § - liksom att klargöra närmare om vilka kompensationsåtgärder som kan användas – se 52 §.

Då beslut om förbättringskravet tas hänsyn till ekonomiska och sociala faktorer i enlighet med kapitel 2.

Vid ett sådant beslut om hur stor förbättringen ska vara ska hänsyn tas till hur stort förbättringsbehovet är i den aktuella vattenförekomsten, dvs i det vattenområde där verksamheten är belägen – se 35 § (detta följer indirekt av att förvaltningsplanen ska beaktas i enlighet med 13 §)

Genom att miljöstatus i marina vatten ska beaktas vid tillståndsprövning, samt pga att Åland är beroende av att åtgärder genomförs på Östersjönivå för att förbättra statusen i sina kustvatten måste ett beslut om en grundläggande högsta tillåtna utsläppsnivå tas innan nya eller reviderade miljö tillstånd kan ges, se 47 § och 13 §.

Bilaga 4

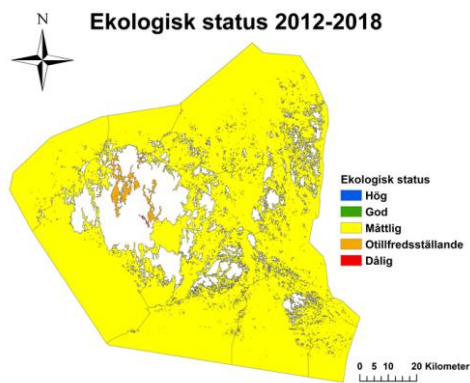
ÖVERSIKT över beslut på LR (förvaltnings- respektive **politisk** nivå) samt vid **ÅMHM**

Åtgärder som genomförs på förvaltningsnivå

Vattenförekomster fastställs – se 31 §

Vattenövervakning genomförs – 40 och 41 §§

Klassificering genomförs - se 32 §

Vattenförbättringsbehov fastställs – se 33 §

Beslut på LR nivå

Förvaltningsplan inklusive åtgärder för att uppnå god status - antas av LR enligt § 36

Förordningar med beslut om särskilda försiktighetskrav samt krav på förbättringar och förebyggande av försämringar – antas av LR enligt 12 och 13 §§

Beslut av prövningsmyndighet

Tillståndsprövning och tillsyn på ÅMHM enligt 44 §